

RANA INTERVENCIJA OD **A do Ž** U SKLOPU PROJEKTA PRRI

PODRŠKA RAZVOJU RANE
INTERVENCIJE ZADAR

**NOSITELJ
PROJEKTA:**

**PARTNERI
PROJEKTA:**

UKUPNA VRIJEDNOST PROJEKTA:

1.450.470,96 HRK

TRAJANJE PROJEKTA:

17. rujna 2020. – 17. rujna 2022.

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda.

Sadržaj publikacije materijala isključiva je odgovornost: Grada Zadra.

www.strukturnifondovi.hr

Rana intervencija od A do Ž

Rana intervencija (rana razvojna podrška) obuhvaća stručnu poticajnu pomoć djeci te stručnu i savjetodavnu pomoć njihovim roditeljima i obiteljima u slučaju utvrđenog razvojnog rizika, odstupanja u razvoju ili razvojne poteškoće djeteta, u pravilu do navršene treće godine života djeteta, a najdulje do navršene sedme godine.

Rana intervencija pojam je s kojim se sve češće susrećemo u svakodnevnom životu zahvaljujući različitim stručnjacima, kao i medijima. U Republici Hrvatskoj rana se intervencija intenzivnije spominje posljednjih 20-ak godina, i to u području socijalne skrbi, u kontekstu stručne i savjetodavne podrške djetetu i njegovoj obitelji. Rana intervencija u današnje se vrijeme odnosi na sustavni pristup tima stručnjaka koji je usmjeren prvenstveno na potrebe djeteta, ali i njegove obitelji.

To je proces informiranja, savjetovanja, edukacije i podrške djeci s neurorazvojnim rizikom i razvojnim teškoćama te njihovim obiteljima, koji polazi od znanstveno utemeljene spoznaje da prve godine života imaju dugoročan učinak na djetetov razvoj. Razvoj mozga i procesi u ranom razvoju, kao i mogućnost reorganizacije moždane kore čine osnovu za plastičnost mozga te pružaju temelje ranoj intervenciji. Naime, zbog toga se naglašava važnost rane intervencije, podrške i tretmana unutar prve godine djetetova života, jer do tada diferencijacija i funkcionalna organizacija mozga još nije dovršena. U tom ranom periodu života mozak dosegne 80 posto veličine mozga odrasle osobe, utrostruči svoju masu te najaktivnije stvara i učvršćuje mrežu sinapsa, stoga je važno u ovom periodu djeteta izložiti optimalnim podražajima kako bi adaptacija bila veća i razina mogućih teškoća manja.

Okolina u ovom procesu ima veliku ulogu i veliki utjecaj na razvojne ishode djeteta. Utjecaj članova obitelji na djetetov razvoj, kako tipični razvoj tako i u aspektima rane intervencije, sve više dolazi u fokus istraživačkog interesa. Suvremeni način života obitelji i promjene vrijednosti mijenjaju obitelji te se mijenja i položaj djeteta u njoj. Intervencije trebaju biti usmjerene na potrebe obitelji, koje je važno provoditi u lokalnoj zajednici i u prirodnom djetetovu okruženju. Djeluje se na osnaživanje članova obitelji kako bi mogli poticati optimalan rast i razvoj djeteta, dok se od šire okoline očekuje da se adaptira na način da potiče djetetovu motivaciju i što aktivnije sudjeluje u interakciji s njim. Terapeutski postupci,

savjetovanje i podrška planiraju se i izvode na temelju individualnih potreba djeteta i njegove obitelji te se, koristeći postojeće snage unutar obiteljskog mikrosustava, uvažavaju i prioriteti i potrebe obitelji.

Kako bi procesi i učinkovitost rane intervencije bili bolji, potrebna je suradnja među sustavima, suradnja između (su)dionika koji pružaju usluge rane intervencije. U Hrvatskoj još uvijek ne postoji jedinstveno mjesto pristupa na kojem bi dijete i obitelj mogli dobiti sve što je potrebno, nego i dalje lutaju po različitim sustavima i često gube dragocjeno vrijeme.

Suradnja među sustavima značila bi partnerstvo sa zajedničkim ciljem u kojem se radi zajedno na transparentan način. Na takav način ne gubi se vrijeme, prije se dolazi do ciljeva, dijete i obitelj ne iscrpljuje se nepotrebno, čuva se snaga, ali i financijski dio, koji zna biti vrlo izazovan kako za sustav tako i za obitelj.

Usluge rane intervencije često su otežano dostupne djeci s teškoćama u razvoju i njihovim obiteljima koji žive diljem Zadarske županije. Čest je razlog tome financijska nemogućnost podmirivanja troškova redovitih dolazaka obitelji i djeteta na rehabilitacijske programe, nemogućnost učestalog izostajanja roditelja s posla, kao i šira neinformiranost o dostupnosti, potrebi i korištenju usluge rane intervencije.

Projektom koji se provodi u Kabinetu za ranu intervenciju Caritasa Zadarske nadbiskupije, u suradnji s Gradom Zadrom i Zadarskom županijom, omogućeno je uspostavljanje mobilnog tima kabineta za ranu intervenciju, koji kroz stručne patronaže u vrtićima diljem županije stavlja na raspolaganje stručne kapacitete za rad s djecom s razvojnim rizicima.

Usvojenim znanjima o novim medicinskim i psihološkim pristupima u radu s ciljnim skupinama i metodama rehabilitacije ojačali su se kapaciteti stručnjaka edukacijama, umrežavanjem te razmjenom znanja i vještina s drugim stručnjacima. Da bi se olakšala i potaknula integracija djece s razvojnim odstupanjima u programe vrtića i/ili škola, provedene su radionice za odgojitelje i stručne suradnike. Zaključno, sredstva dobivena ovim projektom omogućila su učinkovitiju, sustavniju i kvalitetniju uslugu rane intervencije u našoj zajednici.

Kada se obratiti stručnjaku?

Znakovi potencijalnog kašnjenja u razvoju mogu biti mnogobrojni, no jedan je od glavnih sumnja roditelja da dijete po nečemu kasni u usporedbi s vršnjacima, i to je često dovoljno da nam se obratite.

Malo „stručniji“ kriteriji zbog kojih bi se trebalo obratiti stručnjaku su:

- dijete ne hoda do dobi od 18 mjeseci
- dijete ne brblja u dobi od 12 mjeseci
- dijete ne koristi niti jednu gestu (mahanje pa-pa, pokazivanje prstom, odmahivanje glavom kao „ne“, slanje puse i slično) u dobi od 12 mjeseci
- dijete ne govori u dobi od 16 mjeseci
- dijete ne spaja spontano riječi u rečenicu u dobi od 24 mjeseca
- kod djeteta se uočava bilo kakvo nazadovanje (regresija) u razvoju jezika, govora ili u socijalnim vještinama u bilo kojoj dobi.

Kako poticati komunikaciju kod djeteta?

Često je glavni razlog zbog kojega se roditelji zabrinuto javljaju stručnjaku upravo kašnjenje u razvoju govora. Iako je pojava govora jedan od razvojnih milokaza za koje roditelji prvo primijete da izostaje, često je kašnjenje u razvoju govora indikator kašnjenja u razvoju jezika i komunikacije.

Dijete usvaja jezik od svojeg rođenja te čak i ranije – još za vrijeme trudnoće počinje slušati majčin glas i konture ljudskog govora. No tog usvajanja jezika ne bi bilo da djetetu nije biloški i evolucijski predodređeno socijalno zanimanje za živi svijet oko sebe, za ljude i, naravno i prije svega, za svoje roditelje. Upravo se iz djetetove potrebe da gleda, promatra i ulazi u socijalne interakcije rađaju komunikacijske vještine kao sve bolji i bolji načini prijenosa poruke, jer je bit komunikacije prijenos poruke između dviju osoba. U tom smislu, i upravo zbog zanimanja za socijalnu okolinu, dijete uči kako prenositi poruke.

Prije nego što dijete uspije prenijeti prvu učinkovitu poruku, potrebni su mjeseci promatranja kako to rade drugi, kako to rade mama i tata. U prvim mjesecima svojeg života dijete promatra ljude oko sebe, stvara uzročno-posljedične veze između opaženih ponašanja roditelja i njihova učinka na okolinu. Štoviše, dijete malo-pomalo spoznaje kakva se okolina nalazi oko njega i uči kako svojim ponašanjem može djelovati na nju. U početku uči kako uhvatiti igračku, a poslije što mora učiniti da privuče pozornost roditelja na sebe. Svakako, cijeli proces olakšava responzivnost roditelja, gdje roditelji na najmanji „mig“ djeteta oduševljeno reagiraju i zapravo potkrepljuju djetetovo ponašanje. Na taj način javlja se namjerna komunikacija.

Jedno je od glavnih obilježja namjerne komunikacije svjesnost djeteta da šalje određenu poruku drugoj osobi, primjerice roditelju, te je shodno tome prisutna i određena upornost u slanju te poruke. Naravno, u početku dijete tek počinje vladati tim vješti-

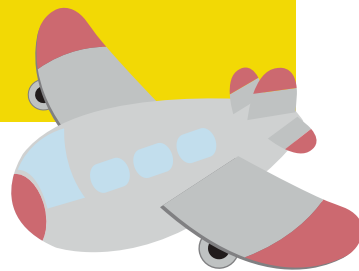
nama, stoga su glavna komunikacijska sredstva koje dijete koristi kontakt očima, određene geste, primjerice pokazivanje prstom, ili vokalizacija. No kako dijete ima šarolike komunikacijske i socijalne potrebe i želi svojim roditeljima dati na znanje da je žedno, da mu dohvate neku igračku, da je vidjelo zanimljivog psa na ulici ili pak da se boji i još puno, puno toga, stvara se određeni raskorak između onoga što dijete želi dati na znanje i onoga što zna i može priopćiti. Upravo je taj raskorak osnova učenja jer dijete u interakciji sa svojom okolinom više puta pokušava prenijeti određenu poruku te samim tim i vježba kako ih prenositi. U početku roditelji u određenoj mjeri „čitaju misli“ djetetu te, ako ono nije posebno učinkovito prenijelo poruku roditeljima da želi piti sok koji se nalazi na polici, oni to prepoznaju prema svojem iskustvu i navikama djeteta, kao i po njegovu ponašanju.

Cijela se priča malo komplicira kada dijete želi nešto što nije toliko očito kao što je sok na polici. Primjerice, što ako dijete želi dati na znanje da se uplašilo psa koji se nalazi ispred kuće, a kojeg roditelji nisu vidjeli? Ili kako da dijete objasni mami i tati svoju želju da se ide igrati kod prijatelja? Jednostavno ne može ako ne poboljša svoje komunikacijske vještine. Postupno se komunikacijske vještine usavršavaju na način da dijete komunicira o onome što se nužno ne događa sada i ovdje. Da bi to moglo, dijete mora početi komunicirati na apstraktan, odnosno simboličan način – prvo kompleksnim gestama, a zatim i govorom. Iz nabrojanih primjera vidljivo je da dijete mora puno toga naučiti prije nego što počne govoriti.

SAVJETI
STRUČNJAKA

Jako je važno da roditelji potiču komunikacijski razvoj, a to najbolje mogu učiniti na sljedeći način:

- biti usmjeren na interakciju licem u lice
- pratiti djetetove interese i djetetov fokus
- biti odgovorljiv na djetetove suptilne pokušaje za komunikacijom (djeca koja razvijaju vještinu komuniciranja nekada koriste tek naznake komuniciranja, na primjer usmjerenost svojeg tijela prema osobi)
- u interakciji s djetetom biti emocionalno i afektivno podržavajući (ako smo emocionalno ugodni, dijete cijelu situaciju doživljava kao nešto pozitivno i povećava se vjerojatnost nastavka komunikacije)
- kopirati dijete u njegovim komunikacijskim ponašanjima, ali i postupno nadograđivati vlastito ponašanje (na primjer, ako vas dijete pogleda, pogledajte i vi njega, ali se i nasmiješite)

Kontakt očima

Kontakt očima važan je dio komunikacije i zbog toga ga je potrebno poticati. On nam omogućuje da pridobijemo pažnju druge osobe i da se pritom dogodi interakcija. Glavni je dio naše pozornosti tamo gdje gledamo. Kad uspostavimo kontakt očima dok razgovaramo, najviše obraćamo pažnju na ono što druga strana govori. Isto vrijedi i za djecu. Ako nema kontakta očima, vjerojatnost pažljivog slušanja djeteta svodi se na minimum.

Stoga, kad god razgovarate sa svojim djetetom, pokušajte uspostaviti kontakt očima kako biste bili sigurni da vas dijete zapravo sluša. Kada djeca uspostave kontakt očima, prisutnija su i pažljivija, što povećava njihovu sposobnost razumijevanja onoga što im se kaže. Također, kad dijete gleda osobu u oči, fokusira svoju pažnju na njezino lice i vidi izraz lica, pokrete usana, grimase i bolje razumije komunikaciju.

Kontakt očima potičite na način da tijekom igre stvari držite u razini očiju kako bi vas dijete pogledalo. Također, kad obavljate neku aktivnost i vidite da je dijete jako zainteresirano i sigurni ste da želi nastavak, prekinite je i čekaajte da vas dijete pogleda. Možete postaviti pitanje „Hoćeš još?“ i pričekati dok vas ne pogleda i zatim odmah nastaviti s aktivnosti.

Primjer: puhanje balona, loptanje, škakljanje, pjevanje...

Također, igrajte igre skrivača s djetetom („ku-ku“) u kojima pokrivete svoje lice rukama ili komadom tkanine. Učinite nešto smiješno i neočekivano, na primjer stavite igračku na svoju glavu! Ako vaše dijete ne uoči ono što ste učinili ili ne reagira na to, potaknite ga da vas pogleda i potom mu pružite taj predmet.

Imenovanje

Slijedite djetetove aktivnosti i imenujte ono što dijete radi, vidi, dira, čuje. To možete činiti dok se igrate s njim, ali i dok samo promatrate njegovu aktivnost.

Primjer: dijete čuje zvuk vlaka, vi kažete: „Vlak!“

Također, imenujte i ono što vi radite dok se igrate ili dok vi obavljate neku aktivnost, a dijete nije uključeno. Pazite da koristite riječi koje dijete razumije i postupno proširujte iskaze.

Primjerice, koristite izraz „Baci loptu“ radije nego „Baci meni tu žutu loptu u ruci da se igramo“.

Ne očekujte da dijete odmah ponavlja što vi kažete. Imenovanje ne smije biti neprestano i ne treba biti vezano uz sve što dijete radi. Nemojte postavljati pitanja „Što je to?“ jer ona mogu stvoriti nelagodu djetetu ako ne može odgovoriti na pitanje. Radije ga uputite da je to lopta.

Takva strategija služi za poticanje djeteta da se izrazi te da u pravom trenutku i na pravi način dobiva informacije o tome što ima, radi, čuje... Kad dijete usvoji osnovne riječi, možete proširiti izraze.

Primjeri: „Okrugla lopta“, „Vruć čaj“, „Mala maca“...

Budite model

Općenito govoreći, kad razgovaramo s djetetom, trebali bismo govoriti rečenicama koje su najviše za jednu riječ duže od rečenica koje dijete govori.

Pričajte s njima često, ali jednostavno, sporo i u kratkim rečenicama!

Usmjerite pogled na dijete dok mu se obraćate, naglašavajte riječi, mijenjajte ton i jačinu glasa. Koristite geste, mimiku, predmete...

Primjer: čujemo psa koji laje.

NE: „Ah, što je to? Čula sam psa kako laje! Jesi li ti čuo nešto? Vau, vau, vau. Zanima me gdje je, možda se igra u dvorištu. Hoćeš ga ići pomaziti?...”

DA: „Pas! Vau, vau! Pas laje.“

Interakcijske razmjene

Razmjena je osnova interakcije s drugom osobom. Tijekom interakcije uvijek valja koristiti jednostavan jezik: „Sad Sara, sad mama.“

Sljedeće su aktivnosti odlične prilike za razmjene:

- gradite toranj
- nižite perle
- slažite velike i jednostavne puzzle
- spuštajte automobile niz cestu
- prevrćite čunjeve
- kuhajte, miješajte, ulijevajte
- koristite glazbene instrumente kao što su bubnjevi i druge udaraljke
- izmjenjujte se pri pospremanju igračaka u kutiju ili ormar.

Stvaranje prilika za komunikaciju

Situacije u kojima dijete nešto mora zatražiti potiču ga da komunicira s okolinom. Predmete koje dijete treba ili želi staviti izvan dohvata ruke, ali tako da ih može vidjeti. Kad uočite da dijete pokušava dohvatiti predmet, dođite u blizinu predmeta/djeteta kako bi se ono dosjetilo da uz vašu pomoć može doći do predmeta i da mora s vama komunicirati. Ako se to ne dogodi, nije važno. Uzmite predmet i držite ga u visini svojih očiju te ga potaknite da vas pogleda / imenuje predmet / pokaže ga i dajte mu nekoliko sekundi vremena za imitaciju.

Ako to ne učini – u redu je, pokušajte još jedan do dva puta te mu dajte predmet. Naš je cilj da naučimo dijete da komunikacijom s osobama može dobiti nešto (ono što ga zanima i što voli). Svrha je držanja predmeta u razini očiju poticanje komunikacijskog pogleda, koji je važan dio komunikacije. Također, to ih potiče da gledaju vaše usne dok govorite, što pomaže u imitaciji istog pokreta usana pri izgovoru. Također, tijekom neke aktivnosti koju obavljate zajedno pustite dijete da samo zatraži određene korake. Primjerice, pri crtanju dajte djetetu samo papir i čekajte da traži bojice. Ako ih ne traži samoinicijativno, možete mu dati jednu, a ostale

Ponavljanje

Ponavljajte geste, riječi ili fraze i na taj način gradite rutinu koju ćete primjenjivati svaki dan. Time olakšavate djetetu komunikaciju jer ono može očekivati što slijedi i tako potičete izgovor/gestu/pokazivanje. Jako je važno djetetu dati vremena da odgovori (5 – 10 sekundi), a ako ne da odgovor, nastavite dalje s rutinom.

Primjeri:

Odaberite slikovnicu koju dijete voli i čitajte je svaki dan. Ona mora biti jednostavna i jasna.

Recimo, slikovnica je o macama. Fokusirajte se na riječ „maca“ svaki put kad čitate slikovnicu zajedno. „Loptom se igra mala (pauza) maca!“

Ako dijete voli pjesmice, odaberite njegovu najdražu, pjevajte je sporo i ostavite prostora za odgovor. „Nije lako bubamarcu, zum, zum, zum, (pauza) zum!“ To mogu biti i neke aktivnosti koje se ponavljaju svaki dan (hranjenje, pranje zubi, pranje ruku, kupanje, mijenjanje pelena...).

Dijete će lakše imitirati riječ i dati odgovor ako fokus stavite na jednostavnije riječi s jednim ili dva sloga, na riječi koje označuju interes djeteta (primjerice, ako se dijete ne voli igrati autićima, nećemo naglasak stavljati na riječ „auto“) i slično. Također, uvijek koristite istu riječ za jednu stvar.

ostaviti kod sebe i čekati da s vama komunicira da želi još (pogledom/pokazivanjem/glasanjem/ govorom). Možete odabrati i aktivnosti koje dijete voli, ali ih ne može samo obavljati.

Primjer: Uzmite bočicu sa sapunicom za balone, napuшите balone, potom čvrsto zatvorite bočicu i dajte djetetu da napuše balon. Tako stvarate situaciju u kojoj dijete mora tražiti pomoć pri otvaranju bočice.

Općenito, komunikacija se potiče stalno i u svim mogućim životnim situacijama.

Ako govorimo o planiranim aktivnostima za vrijeme igre, onda su poželjne aktivnosti koje se mogu:

- lagano ponoviti
- brzo počinju i brzo završavaju i, naravno,
- djetetu su zabavne (na primjer, puhanje mjehurića od sapunice, ljuljanje i slično)

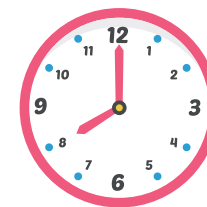
Važnost rutina u dječjem razvoju

Prepoznajte vaše rutine i iskoristite ih za podršku dječjem razvoju. Svaka obitelj ih ima!

Kroz rutine se razvijaju vještine potrebne za svakodnevni život, uzročno-posljedično zaključivanje, komunikaciju i jezik životne uloge.

Rutine su ponašanja koja se događaju puno puta tijekom dana ili tjedna.

Rutine omogućuju sigurnost, predvidljivost, prilike za učenje.

Geste

Geste olakšavaju razvoj govora, jezika i komunikacije i uvijek se koriste u kombinaciji s govorom. Izgovorena riječ traje samo trenutak pa je može biti teško obraditi i zapamtiti, dok se znak/gesta može duže držati u položaju, pružajući djetetu više vremena da obradi informacije.

Mnoge je znakove lakše razumjeti jer nisu apstraktni poput riječi (na primjer, pokazivanje, mahanje...). Kada dijete usvoji određeni znak, vjerojatno je da će ga češće koristiti u komunikaciji.

Također, vjerojatnije je da će ga okolina bolje razumjeti, što pruža mogućnost razvijanja socijalnih i interaktivnih vještina čak i kada govorne ili jezične vještine nisu razvijene ili kasne.

Pri uvođenju gesta i znakova važno je uzeti u obzir ono što je djetetu zanimljivo ili motivirajuće (predmeti koje dijete voli, aktivnosti u kojima više uživa, upute koje često koriste drugi, riječi koje se koriste u razgovorima s vršnjacima i članovima obitelji (na primjer „još“, „dosta“...)).

Prilike za odabir

Mogućnost odabira pruža djetetu priliku za komunikaciju i prenošenje svojih ideja. Kad je god to moguće, pružite djetetu mogućnost odabira (tijekom igre, obroka, oblačenja, u parku...).

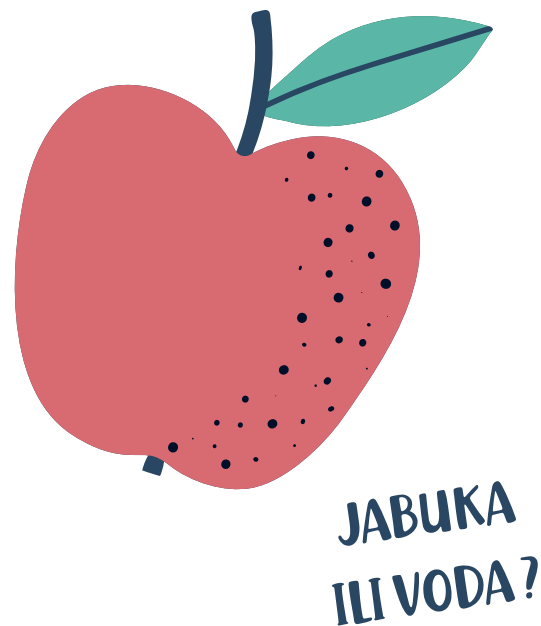
Primjeri: „Želiš li naranču ili vodu?“, „Hoćemo li čitati priču o medvjedu ili o vlakovima?“, „Ideš li na tobogan ili na ljuljačku?“, „Želiš li crvene ili plave čarape?“

Tijekom igre stvorite prilike za odabir. **Na primjer:** „Tko želi žlicu, lutka ili medvjedić?“, „Želi li medvjedić spavati ili jesti?“, upitajte dijete koji oblik želi umetnuti kad slaže oblike u kalupe, koju perlicu želi sljedeću staviti na nisku. Ako dijete ne govori, potaknite ga da koristi pogled ili gestu.

Geste se najlakše uče u svakodnevnim situacijama i aktivnostima poput igre, obroka itd. Važno je koristiti znakove dosljedno, kad god kažete riječ – pokažite znak. To će vašem djetetu pružiti model kako ih koristiti za komunikaciju s drugima.

Također, važno je djetetu dati brojne mogućnosti da koristi geste, napraviti stanku u situaciji u kojoj bi bilo prikladno upotrijebiti znak, pružajući mu priliku da ga spontano proizvede, na primjer dati djetetu puding i čekati da pokaže prstom na žlicu koja mu treba. Ako dijete ne napravi gestu nakon što mu pružite priliku, možete mu fizički pomoći da napravi znak manipulirajući prstima i rukama.

Pohvalite dijete za svaki pokušaj stvaranja znaka. To će obično uključivati davanje predmeta koje je tražilo.

Pratite djetetove interese

Djeca imaju razne interese, od uobičajenih, poput lutkica ili superheroja, do neobičnijih, kao što je fasciniranost satovima. Također, neki interesi potječu iz popularne kulture, poput TV lika (Elza, Mickey Mouse). Čak i vrlo mala djeca imaju interese. Na primjer, beba ili dijete uči kotrljati, puzati, hodati ili skakati. To im je trenutni interes, oni su odlučni ovladati novom vještinom. Stoga (često spontano) pružamo djetetu priliku kako bi ovladalo novom vještinom. Podržavamo njihove napore da skoče, skačemo s njima, pjevamo kako bi skakanje bilo zabavno.

Ključno je da dijete ima interes, da se u njega uključimo i da bude prilagođen njegovoj igri, razgovorima i aktivnostima. Iz interesa se rađa motivacija, koja je bitna za daljnje učenje. Ako dijete nije sigurno što ga zanima, ne treba ga tjerati da radi ono što ne želi i/ili nije uzbuđeno zbog toga. Djeci treba ponuditi aktivnosti i prostor koji im je potreban da se osjećaju dovoljno sigurno da istražuju svijet oko sebe i pronađu ono što ih čini sretnima. Neka vas dijete vodi umjesto da vi vodite njega.

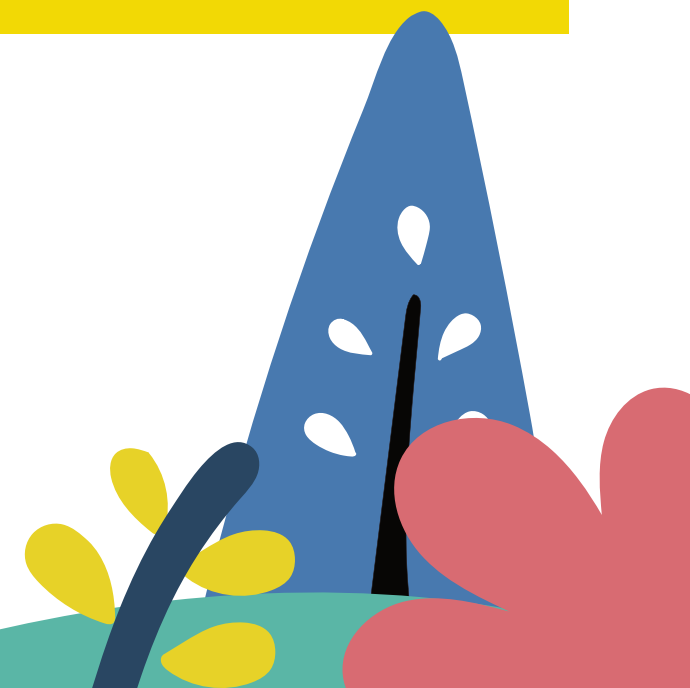

Jako je važno da roditelji potiču komunikacijski razvoj, a to najbolje mogu učiniti na sljedeći način:

- Obratite pažnju na to pokazuje li vam dijete je li više vizualni, auditivni ili kinestetički tip.
- Pohvalite svoje dijete zbog onoga što čini dobro i za pokušaj nečeg novog.
- Motivirajte svoje dijete da se neko vrijeme zadržava u aktivnosti, ali nemojte ga forsirati ako vam se čini da se zasitilo.
- Umjesto da mu ukazujete na neku aktivnost, zaustavite se i pričekajte da vidite što vaše dijete već radi prvo i pokušajte imitirati ono što radi, pričekajte reakciju pa se uključite i usmjerite aktivnost (na primjer, ako dijete nosi lutkicu sa sobom, ali ne koristi je za igru, možete uzeti neku drugu lutkicu, čekati da vas primijeti pa se početi igrati s njom kao da ona razgovara).
- Važno je dijete uključiti u fizičke aktivnosti jer ih većina djece voli. Plesati, preskakati, trčati, igrati se loptom ili puštati zmaja – nije važno koja je aktivnost sve dok im se sviđa. Ne radi se o savršenom. Radi se o održavanju aktivnosti, izgradnji samopouzdanja i zabavi.

Na primjer, djeca koja vole balansirati mogu uživati u penjanju, biciklizmu, igralištima, plesu ili gimnastici. Djeca koja vole zadaće koordinacije ruku i očiju mogu uživati u igrama loptom, rušenju čunjeva, frizbiju...

Raznolikosti u kombinaciji sportova, igara i aktivnosti vašeg djeteta također će ga poticati u kretanju. Kad dijete isprobava različite aktivnosti, ono može naučiti nove vještine, biti zainteresirano i izazvano te u svojem danu dobiti dovoljno tjelesne aktivnosti.

Potpomognuta komunikacija

Svrha je komunikacije dobivanje pažnje, traženje pomoći, odbijanje, pozdravljanje, odabir, traženje i davanje informacija, šala, izražavanje mišljenja, planiranje. Važno je da dijete ima mogućnost izraziti se i komunicirati na neki način, iako to ne mora nužno biti govorom.

Potpomognuta komunikacija zajednički je naziv za različite komunikacijske načine i metode koje potpomažu komunikaciju i razvoj govora. Pomaže osobama s komunikacijskim teškoćama u razumijevanju drugih ili izražavanju sebe (najčešće oboje).

Sredstva potpomognute komunikacije su:

- manualni znakovi
- fotografije
- slike
- simboli
- komunikatori
- računala

Potpomognuta komunikacija omogućuje vašem djetetu da može pristupiti svijetu oko sebe. Omogućuje komunikaciju djeteta koju mi doživljavamo verbalno svaki dan. Ne izgleda i ne zvuči baš poput naših razgovora, ali svejedno je komunikacija!

Dijete može koristiti druge načine komunikacije zbog različitih razloga. Čak i ako je to privremeno, pomaže u komunikaciji. Ako dijete koristi potpomognutu komunikaciju, to ne znači da odustaje od verbalne komunikacije. Što više modaliteta ili oblika komuniciranja dijete ima, to ono može biti uspješnije u komunikaciji jer vježba kako komunicirati. Na taj se način potiče razvoj jezika i govora.

A	AKTIVNOSTI	u ranoj intervenciji najbolje učenje događa se kroz aktivnosti
	AUTIZAM	neurorazvojni poremećaj koji karakteriziraju teškoće socijalne komunikacije i posebni interesi
	ALATI	bez alata nema zanata
	ALTRUIZAM	svaki stručnjak rane intervencije svojim je životnim pozivom osoba koja pokušava činiti dobro
	ADAPTACIJA	navikavanje na stres, okolinu, podražaje
	ARTIKULACIJA	kvaliteta izgovora glasova
B	BEBA	vrijeme ubrzanog razvoja
	BAKA	jedna od najvažnijih osoba u životu svakog djeteta
	BOJA	utječe na našu percepciju i emocije
	BRAK	mnogi brakovi dolaze na kušnju kada se roditelji suoče s prihvaćanjem teškoće u razvoju
	BORBA	nešto što nikada ne prestaje
	BUDUĆNOST	svako dijete ima pravo na sigurnu budućnost
C	CRTEŽ	ekspresivna tehnika
	CJELOVIT	svaki plan rane intervencije mora biti cjelovit da bi bio uspješan – uvijek je važno gledati dijete i obitelj u cjelini
	CIJENA	toga kod nas nema, besplatni smo
	CARITAS ZADARSKE NADBISKUPIJE	to smo mi!
	CILJ	ako nemamo cilj, ne znamo ni kamo idemo ni što pokušavamo napraviti
	ČOVJEK	prvo budi čovjek, onda stručnjak!
Č	ČUVATI	lijepe uspomene
	ČAROBNI ŠTAPIĆ	stvari se ne rješavaju preko noći, treba vremena
	ČEKANJE	važna osobina kojom se roditelji trebaju oboružati
Ć	ĆIĆ	ptić – onomatopeje – korisne u početnom učenju jezika i govora
	ĆUD	svako dijete ima različitu ćud, to treba poštovati
	ĆUTLJIVOST (OSJETLJIVOST)	neka su djeca osjetljivija od druge
	ĆU (SUTRA ĆU)	bolje je potražiti savjet danas nego čekati sutra
D	DIJETE	svako je dijete neprocjenjivo vrijedno
	DANAS	uvijek je korisno razmisliti što danas mogu učiniti da se osjećam bolje
	DOLAZAK	prvi dolazak roditelju često zna biti stresan
	DOBAR RODITELJ	svaki roditelj koji odgovara na potrebe svojeg djeteta
	DODIR	jedno od osjetila koja se prva razvijaju
	DOWN	stanje u kojemu osoba ima kromosom više
	DIDAKTIČKE IGRAČKE	korisne za poticanje razvoja
	DIJAGNOZA	jedan od 1000 pojmova koji opisuju dijete, samo jedan od 1000
DŽ	DŽEP	koristan za držanje igračaka
	DŽEM	omiljeno jelo djetinjstva

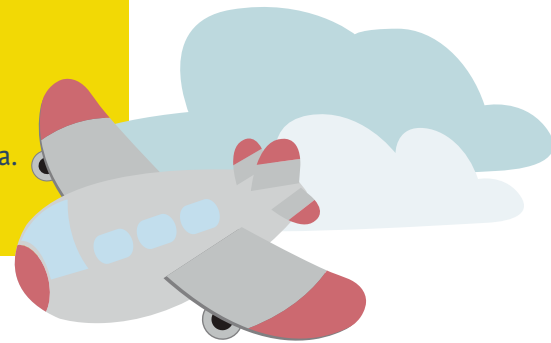
Đ	ĐAK	Đumbir i đurđicu možete naći u đardinu, a sve je potrebno u osjetilnom razvoju djeteta – izađite van i osjetite čari prirode đak – svako će dijete jednoga dana to postati
E	ENGRAM	zapis u pamćenju, osnova učenja
	ERGONOMSKI	prilagođeno osobi sukladno njezinim osobinama i fizičkim karakteristikama
	EMPATIJA	suosjećanje – staviti se u cipele druge osobe
	EDUKACIJA	u cjeloživotnom obrazovanju edukacija nikada dosta
	EKRANI	koristite ih što manje, do druge godine života nula minuta dnevno
F	FRUSTRACIJA	nekada bez frustracije nema ni napretka, ali samo nekada
	FOKUS	usmjerenost, pažnja, koncentracija
	FOTOGRAFIJE	korisne za učenje svijesti o sebi, za učenje imena ukućana, za prisjećanje na lijepe obiteljske trenutke
G	GUGUTATI	početna faza u razvoju govora
	GRASP	hvat
	GRUPE PODRŠKE	oblik savjetodavnog rada u kojem su roditelji jedni drugima najveći izvor podrške
	GRUPE PODRŠKE	akustička realizacija jezika
H	HRANA	većina je uživa konzumirati, no nekoj je djeci uzimanje hrane veliki izazov
	HVAT	palmarni, pincetni
	HRABROST	potrebno je puno hrabrosti da se roditelj nekome obrati za pomoć
	HIGIJENA	izuzetno važna za održavanje zdravlja
	HODANJE	razvojni miljokaz koji se najčešće javlja s 13 mjeseci djetetova života
I	INTERVENCIJA	bilo koji postupak koji se vodi s određenim ciljem, na strukturiran način i koji dovodi do značajnih promjena u funkcioniranju
	INKLUZIJA	prihvaćanje različitosti kao jednakosti, potpuna uključenost u društvo
	ISTI	jednaki
	IZAZOVI	privremene prepreke s kojima se suočavamo
J	JOŠ	jedna od prvih gesta koju je korisno podučavati dijete
	JAK	svaki roditelj ima određenu snagu u sebi – na stručnjaku je i ostalim članovima obitelji da je pronađe i njeguje
	JAHANJE (TERAPIJSKO)	vrsta terapije motoričkih teškoća uz pomoć konja
K	JEZIK	dogovoreni sustav komunikacije, artikulacijski organ
	KVALITETA	često važnija od kvantitete
	KVOCIJENT	način izražavanja stupnja razvijenosti određenog razvojnog područja
	KADA NAM SE JAVITI?	čim vam se učini da nas možda trebate
	KOLIKO	je potrebno terapija? – često je od samog broja terapija važnija kvaliteta
	KNJIGA	čitajte djeci od rođenja, bit će im korisno
	KOMPETENCIJE	vještine stručnjaka
	KOMUNIKACIJA	proces prijenosa poruke
	KOGNICIJA	misaone sposobnosti i vještine

L	LUTKA	igračka
	LETAK	sve na jednom mjestu
	LAV	bori se kao lav!
	LOGOPED	stručnjak koji se bavi komunikacijom, jezikom i govorom
LJ	LJUBAV	roditeljska, partnerska, majčinska, očinska, bakina, djedova, dječja
	LJULJAČKA	korisna za razvoj senzoričke – svi je volimo
	LJUDSKI	je griješiti
	LJETO	vrijeme kada si i roditelj i dijete smiju uzeti malo predaha od terapija i jednostavno biti opušteni
M	MAMA	samo je jedna
	MOŽEMO USPJETI	samo se trebamo truditi i biti strpljivi
	MARTE MEO	tehnika savjetodavnog rada
	MOTORIKA	razvojno područje
N	NOVAC	roditelji potroše i 2000-3000 kn mjesečno na razne terapije
	NOVO	strah od nepoznatog
	NIKADA	ne treba odustati
	NALAZ	rezultat procjene sposobnosti i vještina
	NADA	nikada ne umire
	NAPREDAK	svako dijete može ga ostvariti, svako dijete napreduje
NJ	NJIHATI SE	zgodna vježbica koja koristi razvoju vestibularnih osjetila
	NJEGOVATELJ	roditelj njegovatelj – pravo (naknada) koje roditelj može ostvariti u iznosu od 4000 kn mjesečno
	NJUH	važno osjetilo
O	OLOVKA	jedno od najvažnijih izuma čovječanstva
	OTOK	općenito, na otocima je roditeljima otežan pristup raznim uslugama rane razvojne podrške
	OKO	osjetilo vida
	OBITELJ	presudna za napredak u razvoju
	OKUS	okus djetinjstva
	OKOLINA	utjecaj okoline može uvelike promijeniti razvojni ishod djeteta
P	PSIHOLOG	stručnjak u ranoj intervenciji
	PECS	sustav komunikacije putem sličica, potiče razvoj govora
	PUZATI	moraš prvo puzati da bi znao hodati – razvojne faze ne mogu se preskakati
	POMALO	treba biti umjeren u svemu
	POTICAJ	sve ono što dovodi do određene promjene
	PEDIJATAR	često prva osoba koja uoči određeno razvojno kašnjenje
	PRAVA	dobivena rođenjem i nitko ih nema pravo oduzeti
	PATRONAŽNI POSJETI	oblik podrške kad stručnjaci odlaze k djetetu kući i savjetuju roditelje u poznatom im okruženju
	PLIVANJE	korisna vježba kod određenih motoričkih teškoća

R	RANA RAZVOJNA PODRŠKA	novi naziv za ranu intervenciju roditelj – stup svake obitelji
	RIJEČ	može stvarati i rušiti svjetove
	REHABILITACIJA	proces primjene specifičnih tehnika s određenim ciljem i ishodom
	RADNA TERAPIJA	zdravstvena disciplina
	RAZVOJNI RIZICI	čimbenici koji potencijalno dovode do nepovoljnijeg razvojnog ishoda
	RUTINA	aktivnost koja se puno puta ponavlja, često su najbolje prilike za učenje
S	SUNCE	izvor života
	SESTRA	dio obitelji
	SOCIJALNE PRIČE	tehnika modifikacije nepoželjnog ponašanja i učenja socijalno primjerenog ponašanja
	SNAGA	ono na čemu gradimo naše samopouzdanje
	SLABOST	svi ih imamo, važno je da ih prepoznamo i nosimo se s njima
	SLIKA	govori više od 1000 riječi
	SLUH	važno osjetilo
Š	SENZORNA INTEGRACIJA	proces primanja, obrade i interpretiranja osjetilnih informacija
	ŠABLONA	uvijek se mora paziti na to da druge ljude ne doživljavamo kroz šablone i kalupe
	ŠAH	korisna igra za razvoj vještina planiranja
	ŠKOLA	osnovna škola obavezna je za svu djecu
T	ŠTO?	što da radim? – često pitanje koje si roditelji postavljaju
	TATA	svatko može biti otac, ali ne i tata
	TRUD	bez truda napredak bi bio manji
	TABLICA	za procjenu s normama razvoja
	TVORNICI IGRAČAKA	omiljeno mjesto svakog mališana
	TAJNA	mnogo toga o teškoćama u razvoju još ne znamo, no to ne znači da znamo malo
U	TERAPIJA	tehnika rada određene struke ili discipline
	UPORNOST	zadivljujuće je koliko roditelji znaju biti uporni i ustrajni u svojem trudu
	UVIJEK	smo vam na raspolaganju
	UMOR	važno je znati prepoznati vlastite granice uključenost – u društvo, ravnopravno i bez kompromisa
	UKLJUČENOST	rezultat procjene sposobnosti i vještina
V	UČENJE	kroz igru
	VRATA	na putovanju prihvaćanja teškoće mi vam možemo pokazati vrata, no vi morate proći kroz njih
	VJEŠTINE	umijeće izvođenja neke aktivnosti koju stječemo nakon puno ponavljanja i pogrešaka
	VRTIĆ	drugi dom vašeg djeteta
	VID	neki kažu da je najvažnije osjetilo
	VOZILO	prijeko potrebno prijevozno sredstvo za dolazak u udaljenije dijelove županije
	VRIJEME	sve u svoje vrijeme!
Z	ZAŠTO	baš mi?
	ZAJEDNICA	svi smo dio zajednice
Ž	ŽIVOT	najvažnija riječ sa slovom ž

Usluge koje nudi Caritas Zadarske nadbiskupije:

- procjena
- savjetovanje
- poticanje razvoja i pružanje razvojne podrške
- grupe podrške za roditelje.
- suradnja s predškolskim ustanovama i svim zainteresiranim dionicima.

U Kabinetu za ranu intervenciju Caritasa Zadarske nadbiskupije djeluju:

Logoped

Logoped se u ranoj intervenciji bavi komunikacijskim te govorno-jezičnim razvojem dojenčadi i male djece na način da sudjeluje u procjeni, planiranju i primjeni intervencije te njezinu praćenju surađujući s ostalim članovima tima.

Logopedska procjena provodi se:

- direktnim opažanjem djeteta u interakciji s roditeljima i ispitivačem
- primjenom standardiziranih i nestandardiziranih dijagnostičkih testova.

Na temelju dobivenih informacija, logoped planira strategije usmjerene ka jačanju komunikacijskih vještina te poticanju jezičnog razumijevanja i izražavanja. Roditelji su također bliski suradnici logopeda. Velik dio logopedskog rada s djecom mlađe dobi sastoji se u edukaciji djetetove prirodne okoline o korisnim strategijama za poticanje govorno-jezičnog razvoja jer su upravo svakodnevne situacije najbolje prilike za učenje.

Edukacijski rehabilitator

Edukacijski rehabilitator u ranoj intervenciji procjenjuje razinu djetetova razvoja, provodi individualni razvojni program, prilagođava aktivnosti i sredstva djetetu, roditeljima daje potrebne sugestije te im pruža podršku u provođenju aktivnosti (daje informacije i prezentira provođenje aktivnosti), opservira i evaluira dijete kroz dulji period, usmjerava na provođenje onih aktivnosti koje će utjecati na optimalan razvoj djeteta, pritom pazeći na to da osigurava ravnotežu različitih razvojnih područja (motorike, spoznaje, komunikacije, socio-emocionalnog razvoja i senzoričke) te vještina svakodnevnog života.

U provedbi programa koristi različite znanstveno utemeljene metode poticanja djetetova razvoja u području:

- komunikacije (poticanje razvoja vještina rane komunikacije, socijalne komunikacije, interakcije roditelj – dijete)
- spoznaje (poticanje razvoja kognitivnih vještina, poticanje razvoja vještina igre)
- motorike (poticanje bazičnog perceptivno-motoričkog razvoja, poticanje razvoja fine i grube motorike)
- socio-emocionalnog razvoja i senzoričke

Radni terapeut

Radni terapeut u ranoj intervenciji zdravstveni je stručnjak kojemu je cilj omogućiti korisnicima postizanje optimalnog funkcioniranja u aktivnostima dnevnog života (aktivnosti samozbrinjavanja, produktivnosti i slobodnog vremena – igre).

Radnoterapijska intervencija unutar rane intervencije uključuje:

- poticanje veze između djeteta i obitelji
- promicanje dječjeg razvoja
- sudjelovanje kroz okupacije i prilagodbu zadataka i okoline

Radni terapeut kroz savjetovanje pomaže roditeljima u traženju, učenju i primjeni različitih tehnika i principa rada prilagođenih njihovu djetetu, a koje osiguravaju optimalan razvoj vještina i sposobnosti u skladu s djetetovom dobi. Zajedno s roditeljima postavljaju se ciljevi koji su njima važni te se identificira što sve roditelj može raditi da bi učvrstio vještinu ili omogućio novo učenje.

Specijalist rane intervencije u edukacijskoj rehabilitaciji

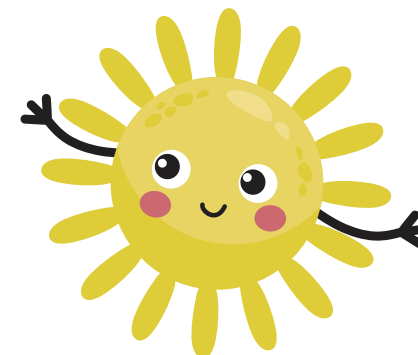
Specijalist rane intervencije u edukacijskoj rehabilitaciji bavi se obitelji djeteta s razvojnim teškoćama, odnosno rizicima, i samim djetetom u različitim terapijskim okruženjima: od roditeljskog doma do socijalne, kliničke ili odgojno-obrazovne ustanove. U radu s roditeljima djece s razvojnim rizicima/teškoćama potiče njihovo osnaživanje, kao i promicanje socijalne uključenosti djeteta i obitelji. Također, kroz interdisciplinarnu suradnju i timski rad promiče inkluzivne vrijednosti i zastupa prava djece i njihovih obitelji.

Savjetodavni terapeut

Savjetodavni terapeut (psihoterapeut) u ranoj intervenciji prvenstveno svoja znanja iz psihoterapije koristi u radu s roditeljima i članovima obitelji. Psihoterapija je tretman u kojem educirana osoba koristi stručne postupke kako bi uklonila, promijenila ili ublažila psihičke teškoće osoba s kojima radi. U ranoj intervenciji psihoterapijske su vještine korisne u grupama podrške, kao i u individualnim savjetovanjima jer je suočavanje s mogućim kašnjenjem u razvoju svojeg djeteta ili s mogućom teškoćom u razvoju jedna od najstresnijih informacija koje roditelji mogu čuti.

Psiholog

Psiholog u ranoj intervenciji bavi se procjenom razvojnog stanja djeteta i procjenom utjecaja sposobnosti na svakodnevni život, pruža smjernice roditeljima za poticanje dječjeg razvoja, provodi psihološko savjetovanje, a sve u svrhu pružanja podrške obitelji. Također, psiholog podučava roditelje i obitelj o rješavanju nepoželjnih ponašanja, razvojnim rizicima i vrsti teškoća koje njihovo dijete ima, kao i o najboljim načinima za umanjivanje njihovih efekata uzimajući u obzir dobrobit djeteta. Koristeći znanstveno utemeljene spoznaje, zajedno s drugim članovima tima kreira najprimjereniji pristup usmjeren na dijete i obitelj te evaluira njegove učinke.

**Kome se obratiti za pomoć i
savjet te kako doći do nas?
– Caritas Zadarske nadbiskupije**

Ako nam se želite obratiti,
možete nas kontaktirati:

099 369 9147

kabinet.rana.intervencija.zadar@gmail.com

**Caritas Zadarske nadbiskupije,
Ravnice 5, 23 000 Zadar**

**Kabinet za ranu intervenciju Caritasa
Zadarske nadbiskupije**

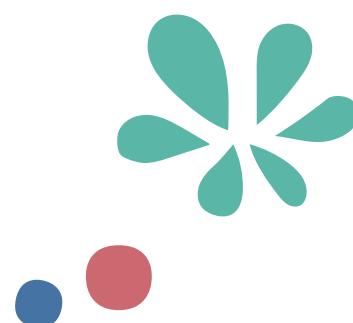

NAŠ TIM

DANIJELA TUDORVIĆ

bacc. therap. occup. (radna terapeutkinja)
pedagoginja senzorne integracije
Marte Meo praktičarka

IVANA ŠUNJIĆ

univ. spec. educ. rehab.
(specijalist rane intervencije u edukacijskoj rehabilitaciji)
dipl. uč. (učiteljica)
bacc. rehab. educ. (prvostupnica edukacijske rehabilitacije)
pedagoginja senzorne integracije
Marte Meo praktičarka

JOSIPA KNEŽEVIĆ

bacc. therap. occup. (radna terapeutkinja)
Marte Meo praktičarka

MARIJA POKRAJČIĆ

mag. logoped. (logopetkinja)

DARIO KOVAČ

mag. psih. (psiholog)
neurofeedback terapeut

VIŠNJA ČIRJAK

mag. praesc. educ. (odgojiteljica)
Marte Meo terapeutkinja – coliage trainer
savjetodavna terapeutkinja gestalt psihoterapije
terapeutkinja integrativne dječje i adolescentne psihoterapije
pedagoginja senzorne integracije

ANASTAZIJA TERZE

mag. rehab. educ. (edukacijska rehabilitatorica)
Marte Meo praktičarka

PODRŠKA RAZVOJU RANE
INTERVENCIJE ZADAR

